

REKABET KURULU KARARI

Dosya Sayısı : 2002-1-104 (Devralma)

Karar Sayısı : 02-62/773-315

Karar Tarihi : 11.10.2002

A- TOPLANTIYA KATILAN ÜYELER

Başkan : Prof. Dr. M. Tamer MÜFTÜOĞLU

Üyeler : Dr. Kemal EROL, Nejdet KARACEHENNEM, A.Ersan GÖKMEN,
R.Müfit SONBAY, Kubilay ATASAYAR, Murat GENCER,
Mustafa PARLAK, Prof.Dr. Zühtü AYTAÇ, Rıfki ÜNAL

B- RAPORTÖRLER: Nazlı AKSOY, Mert KARAMUSTAFAOĞLU

C- BİLDİRİMDE BULUNAN: - BP Turkey Refining Limited

Temsilcisi: Av.Seçil ABALI

Güllü Sok. No:1 3.Levent - İstanbul

- Mobil Refining Company Inc.

Temsilcisi: Av.Ece GÜRSOY, Av.Tolga İŞMEN

- Mobil Petroleum Company Inc.

Temsilcisi: Av.Ece GÜRSOY, Av.Tolga İŞMEN

- ExxonMobil Oil Corporation

Temsilcisi: Av.Ece GÜRSOY, Av.Tolga İŞMEN

Büyükdere Cad. Maya Akar Center B Blok No:100

K:17 Esentepe - İstanbul

D- TARAFLAR: - BP Turkey Refining Limited

Breakspear Park, Breakspear Way, Hemel Hempstead,
Hertfordshire, HP24UL İNGİLTERE

- Mobil Refining Company Inc.

3225 Gallows Road Fairfax, VA 22037 ABD

- Mobil Petroleum Company Inc.

5959 Las Colinas Blvd. Irving Texas 75039 ABD

- ExxonMobil Oil Corporation

5959 Las Colinas Blvd. Irving Texas 75039 ABD

E- DOSYA KONUSU: Mobil Grubu'nda yer alan Mobil Refining Company Inc., Mobil Petroleum Company Inc. ve ExxonMobil Oil Corporation'ın ATAŞ Mersin Rafinerisi'nde sahip oldukları tüm malvarlığı, hak ve menfaatlerin BP Turkey Refining Limited tarafından devralınmasına izin verilmesi talebi.

F- DOSYA EVRELERİ: Kurum kayıtlarına 20.9.2002 tarih ve 4131 sayı ile giren bildirim üzerine, 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un 7. maddesi ile 1997/1 sayılı Rekabet Kurulu'ndan İzin Alınması Gereken Birleşme ve Devralmalar Hakkında Tebliğ'in ilgili hükümleri uyarınca yapılan inceleme sonucunda düzenlenen 7.10.2002 tarih ve 2002-1-104/Öİ-02-NA sayılı Devralma Ön İnceleme Raporu,

7.10.2002 tarih, REK.0.05.00.00/125 sayılı Başkanlık Önergesi ile 02-62 sayılı Kurul toplantısında görüşülerek karara bağlanmıştır.

G-RAPORTÖRLERİN GÖRÜŞÜ: İlgili raporda; Mobil Refining Company Inc., ExxonMobil Oil Corporation ve Mobil Petroleum Company Inc.'nin ATAŞ Mersin Rafinerisi'ndeki malvarlığı ve haklarının BP Turkey Refining Limited tarafından devralınmasının 4054 sayılı Kanun'un 7. maddesi ve 1997/1 sayılı Tebliğ'in 4. maddesi kapsamında bir devralma işlemi olduğu, fakat söz konusu devralma işlemi sonucunda aynı Kanun'un 7. maddesinde belirtilen, bir hakim durumun yaratılması veya mevcut hakim durumun güçlendirilmesi ve böylece rekabetin olumsuz yönde etkilenmesinin söz konusu olmadığı, dolayısıyla başvuru konusu devralma işlemine izin verilmesinde herhangi bir sakıncanın bulunmadığı ifade edilmektedir.

H- İNCELEME VE DEĞERLENDİRME

H.1. Taraflar

H.1.1. BP Turkey Refining Limited (BP Refining)

Ham akaryakıtın arıtılması alanında faaliyette bulunan BP Refining, halka açık olan The British Petroleum Company p.l.c. (BP)'nin sahip olduğu bir şirkettir. BP ise çok uluslu bir petrol ve petrokimya grubunun holding şirkettir. Bu grup üç temel alanda faaliyette bulunmaktadır: BP Arama (petrol ve gaz arama ve üretimi), BP Petrol (rafineri, pazarlama, satış ve nakliye) ve BP Kimyasallar (petrokimya ürünleri ve ilgili ürünlerin imalat ve pazarlanması). BP Refining'in cirosu Türkiye'de bulunan şubesi aracılığı ile elde edilmekte olup, Türkiye dışında herhangi bir satışı bulunmamaktadır.

H.2.2. MOBİL Grubu

Devralma işleminin hukuki dayanağını teşkil eden alım satım anlaşmasının diğer tarafı Mobil Grubu'na ait üç şirkettir.

H.2.2.1. MOBİL Refining Company Inc. (MOREF)

MOREF'in, hisselerinin %99,9'una doğrudan ExxonMobil Oil Corporation sahip olup, Türkiye'de rafinaj sektöründe faaliyet gösteren bir şubesi bulunmaktadır.

H.2.2.2. ExxonMobil Oil Corporation (EMOC)

EMOC, hisselerinin tamamına dolaylı olarak Exxon Mobil Corporation'ın sahip olduğu, rafinaj ve ham petrol ikmal konularında faaliyet gösteren bir şirkettir. EMOC'un Türkiye'de herhangi bir faaliyeti olmamakla birlikte ATAŞ'da hissesi bulunmaktadır.

H.2.2.3. MOBİL Petroleum Company Inc. (MOPET)

MOPET, hisselerinin tamamına dolaylı olarak Exxon Mobil Corporation'ın (EMC) sahip olduğu bir holding şirkettir. MOPET'in Türkiye'de başka bir faaliyeti bulunmamakla birlikte ATAŞ'da hissesi bulunmaktadır.

H.2. İlgili Pazar

H.2.1. Ürün Pazarı

Rafinaj işlemi, ham petrolün işlenerek benzin, motorin, fuel oil gibi nihai petrol ürünlerine çevrilmesine yöneliktir. Ham petrolün damıtılmasıyla elde edilen ara mamullerin dağılımı daha çok girdi olarak alınan ham petrolün çeşidine ve kalitesine göre belirlenir. Daha sonra bu ara mamuller, nihai ürün haline dönüştürülecekleri dönüşüm ("cracking") ünitelerine gönderilirler. Rafineriden çıkacak olan nihai ürünlerin miktarları ve çeşitleri, rafinerinin sahip olduğu ünitelere ve teknolojik özelliklerine bağlıdır.

Rafinerinin mevcut teknolojik yapısında yenilik yapmanın hem yüksek bir maliyet oluşturması, hem de uzun bir zaman alması sebebiyle, rafinaj işlemine girdi olarak kullanılan ham petrolden çıkacak hangi çeşit petrol ürününün ne miktarda üretileceği önceden belli ve sabittir. Bir petrol ürününden daha fazla üretebilmek için daha fazla ham petrolü girdi olarak kullanmak, dolayısıyla diğer petrol ürünlerinden de daha fazla üretmek gerekir. Başka bir deyişle, rafineride üretilen petrol ürünleri, üretim miktarları birbirine bağlı olan "bağlı ürünler (joint product)" dir. Bu çerçevede, ilgili ürün pazarı rafinaj pazarı olarak belirlenmiştir.

H.2.2. Coğrafi Pazar

Petrol ürünlerinin dağıtımını incelendiğinde, rafinerilere yakın olan bölgelerde, akaryakıt istasyonlarının doğrudan rafineriden ürün temin edebildiği, diğer bölgelere yapılacak olan dağıtım için akaryakıt depo ve terminallerinin kullanıldığı görülmektedir. Bu terminaller özellikle, akaryakıt talebinin yüksek olduğu sanayi bölgelerinde ve nüfusun yoğun olduğu yerleşim alanlarına yakın yerlerde bulunmaktadır. Terminallerde depolanan yakıt, yeniden satış yapan akaryakıt istasyonlarına ve toptan alış yapan müşterilere nakledilmektedir. Petrol ürünlerinin rafineriden alınıp terminallere ve terminallerden de nihai satış noktalarına taşınması genellikle tankerler vasıtasıyla yapılmaktadır. Türkiye'de, akaryakıtın istasyonlara taşıma işlemi genellikle bayinin kendi araçlarıyla gerçekleştiriliyor olmakla birlikte, son zamanlarda bazı dağıtım firmalarının bu taşıma faaliyetini üstlendikleri görülmektedir. Ayrıca, akaryakıtın depolandığı terminallere farklı rafinerilerden ürün getirmek de mümkündür. Türkiye çapında beş ana rafineriden (TÜPRAŞ-İzmit, Aliağa, Kırıkkale, Batman ve ATAŞ-Mersin) ya üretim yoluyla ya da ithal yoluyla elde edilen ürünün yurdun çeşitli yerlerindeki depolarda saklandıktan sonra bayilere taşınabiliyor olması ve devlet tarafından belirlenen dağıtım firmaları/bayi kar marjlarının Türkiye'deki herhangi bir rafineriden bir bayinin ürün alamaması durumunda en az ikinci bir rafineriden ikmal yapabilmesine olanak sağlayacak şekilde taşıma maliyetlerinin (navlunların) üstünde olması nedeniyle ilgili coğrafi pazar, Türkiye Cumhuriyeti sınırları olarak belirlenmiştir.

H.3. Yapılan Tespitler ve Hukuki Değerlendirme

4.7.1996 tarihinde BP ve Mobil Corporation (Mobil), akaryakıt ve madeni yağların arıtma ve pazarlanması konusundaki Avrupa işletmelerini, her ülkede ayrı ortaklıklar kurmak suretiyle birleştirmeye karar vermiş ve BP/Mobil Corporation ortak girişimini kurmuşlardır. Bu ortak girişim işlemi çerçevesinde Türkiye'de, BP Petrolleri A.Ş. (BPAŞ) ve Mobil Oil Türk A.Ş. (MOTAŞ), 1.12.1996 tarihinde Akaryakıt Ortaklığı

Sözleşmesi'ni ve Madeni Yağ Ortaklığı Sözleşmesi'ni imzalamış ve her iki sözleşmeye uygun olarak BPAŞ'ın %70, MOTAS'ın ise %30 pay sahibi olduğu ve BPAŞ'ın yönetici ortak olduğu "Akaryakıt Ortaklığı" ve BPAŞ'ın %49, MOTAS'ın %51 pay sahibi olduğu ve MOTAS'ın yönetici ortak olduğu "Madeni Yağlar Ortaklığı" adıyla iki ayrı âdi ortaklık kurmuşlardır. MOREF'in ATAŞ Mersin Rafinerisi'nde sahip olduğu malvarlığı, hak ve menfaatler, Akaryakıt Ortaklığı ve Madeni Yağlar Ortaklığı kapsamının haricinde bırakılmıştır.

Exxon Corporation (Exxon) ve Mobil Corporation, 1.12.1998 tarihinde, faaliyet ve işletmelerini dünya çapında birleştirmeye karar vermişler ve 30.11.1999 tarihinde işlemi gerçekleştirmişlerdir. Birleşmeden sonra, Exxon/ Mobil ve BP, Türkiye'deki akaryakıt ortaklığının tasfiyesini hedeflemişler ve bu kapsamda Mobil'in akaryakıt ortaklığındaki payının BP'ye devredilmesini, madeni yağ ortaklığının ise BP ile Mobil arasında paylaştırılmasını kararlaştırmışlardır.

BP/Mobil ortak girişiminin tasfiyesi sürecinde Mobil, akaryakıt ortaklığındaki payını BP'ye devretmeyi ve Türkiye'deki faaliyetlerini uçak yakıtı, deniz yakıtı ve madeni yağ işleri ile sınırlamayı kararlaştırmıştır. Mobil, akaryakıt ortaklığının kapsamı dışında bırakılmış olan ATAŞ Mersin Rafinerisi'ndeki tüm malvarlığı, hak ve menfaatlerini BP Refining'e devretmeye karar vermiştir.

Alım-satım anlaşmasında Mobil'in

ATAŞ'daki %51'lik hissesini,

- Rafineri belgesinde sahip olduğu %51'lik payını,
- ATAŞ Mersin Rafinerisi'nde bulunan envanterler, teçhizat ve makinenin %51'lik kısmını,
- ATAŞ Mersin Rafinerisi'ne ilişkin olarak akdetmiş olduğu anlaşmaları,
- ATAŞ Mersin Rafinerisi'nde sahip olduğu üst haklarını,
- ATAŞ Mersin Rafinerisi'nde sahip olduğu taşınır ve taşınmaz mallar ve fikri mülkiyet haklarını

BP Refining'e devretmesi öngörülmektedir.

Devralma işleminin konusu olan ATAŞ'ın, gerek ham petrolün alınması, gerekse işlenmiş petrol ürünlerinin pazarlanması aşamasında bağımsız bir teşebbüs gibi hareket etmediği, sadece hissedarları tarafından getirilen ham petrolün işlenerek nihai ürün haline dönüştürülmesi konusunda kurucularına hizmet veren bir şirket olarak işlev gördüğü bilinmektedir. Dolayısıyla devralma işlemi açısından bakıldığında ATAŞ hisselerinin devri, esas itibarıyla, bir malvarlığının devrini ifade etmektedir. Bu sebeple, devralma işleminin konusu esasen Mobil'in Türkiye'deki rafinaj faaliyetlerinin BP Refining'e devrinden ibarettir.

Mobil'in rafinaj faaliyetlerinin devri, ATAŞ Mersin Rafinerisi'nde pay sahibi olan Mobil Grubu şirketlerinin hukuken devri şeklinde değil, fakat bu teşebbüslerin sahip olduğu malvarlığı, hak ve borçların devredilmesi suretiyle gerçekleştirildiği anlaşılmaktadır. Bu çerçevede anılan işlem, 4054 sayılı Kanun ve 1997/1 sayılı Tebliğ'in 2. maddesinin (b) bendi kapsamında bir devralmadır.

Mobil ve BP Refining'in 2001 yılına ilişkin ilgili ürün pazarındaki paylarının toplamı % ..., ciroları Mobil'in TL., BP Refining Türkiye'nin ise

..... TL.'dir. Bu çerçevede, 1997/1 sayılı Tebliğ'in 1998/2 sayılı Tebliğ ile değişik 4. maddesinde yer alan 25 trilyon TL.'lik ciro eşliğinin aşılması nedeniyle söz konusu devralma izne tabi bir işlemdir.

Türkiye rafinaj pazarındaki üretim miktarları dikkate alındığında, TÜPRAŞ'ın %.... oranında pazar payına sahip olduğu görülmektedir. Devralma işleminin tarafları olan Mobil ve BP'nin ilgili pazardaki paylarının toplamı ise ancak %.... oranındadır. Pazarda en büyük paya sahip olan TÜPRAŞ'ın yer aldığı rafinaj pazarında gerçekleşecek olan devralma işleminin sonucunda hakim durum yaratılması veya mevcut hakim durumun güçlendirilmesi suretiyle rekabetin azaltılmasının söz konusu olmadığı kanaatine varılmıştır. Ayrıca, ortak girişim süresince iki firmanın ATAŞ Mersin Rafinerisi'ndeki faaliyetlerinin, akaryakıt ortaklığını idare yetkisine sahip olan BP tarafından yürütülmesi nedeniyle devralma işleminin gerçekleşmesinden sonra, rafinaj pazarında herhangi bir değişiklik olmayacağı sadece fiili durumun hukuken de geçerlilik kazanacağı görülmektedir.

Söz konusu devralma işleminden dikey olarak etkilenebilecek pazar ise, alt pazar niteliğinde olan akaryakıt dağıtım sektörüdür. Halihazırda ATAŞ Mersin Rafinerisi'nde işlenen ve Mobil'in payına düşen petrolün, BP tarafından idare edilmekte olan akaryakıt ortaklığına veya BP grubu şirketlerine satılmakta olduğu bilinmektedir. Dolayısıyla, devralma işleminden sonra da ATAŞ Mersin Rafinerisi'nde işlenen petrolün dağıtımında rekabetin kısıtlanması yönünde bir değişikliğin olmayacağı kanaatine varılmıştır.

I- SONUÇ

Mobil Refining Company Inc., ExxonMobil Oil Corporation ve Mobil Petroleum Company Inc.'nin ATAŞ Mersin Rafinerisi'ndeki malvarlığı, menfaat ve haklarının BP Turkey Refining Limited tarafından devralınmasının 1997/1 sayılı Tebliğ'in 4. maddesi kapsamında izne tabi bir devralma işlemi olduğuna; söz konusu devralma işlemi sonucunda hakim durum yaratılmasının veya mevcut hakim durumun güçlendirilmesinin ve böylece rekabetin önemli ölçüde azaltılmasının söz konusu olmadığına, dolayısıyla başvuru konusu devralma işlemine izin verilmesine OY BİRLİĞİ ile karar verilmiştir.